

რეზიუმე

ნაშრომში გაანალიზებულია, რომ გლობალურ საერთაშორისო სისტემაში გარკვეულწილად კნინდება ცალკეული სახელმწიფოების როლი, მაგრამ, ისიც ფაქტია, რომ ამავე დროს, ფაქტობრივად, წარმოუდგენელია ყველასგან განცალკევებული, იზოლირებული ქვეყნის არსებობა დღევანდელ მსოფლიოში. განსაკუთრებით რთული პრობლემების წინაშე დგანან პატარა ქვეყნები, რადგან მათ უნდა შეძლონ საკუთარი თვითმყოფადობისა და კულტურული ტრადიციების შენარჩუნება და საერთაშორისო სისტემაში სათანადო ადგილის დამკვიდრება.

საკვანძო სიტყვები: თანამედროვე გლობალიზაცია, გლობალიზაციის პროცესი, მსოფლიო საზოგადოება, მსოფლიო წესრიგი

Summary

Mariana Bagaturia

Globalization and modernity

The paper analyzes that somewhat diminished the the role of the individual states in the global international system but the fact remains that at the same time, in fact, impossible to separate from everyone, country in the world today. Especially problems are facing small countries - they should be able to keep their own identity and cultural traditions as well as to find their places in the international system.

Keywords: Modern Globalization, The process of globalization, The world community, World Order

გლობალიზაცია მსოფლიო მოვლენაა და იგი, უპირველეს ყოვლისა, დაკავშირებულია სხვადასხვა სახელმწიფოთა ერთ სააზროვნო სისტემაზე, ერთა ატრიბუტიკის სტანდარტიზაციასა და საერთო ტენიზაციას მსოფლიო მორგების ტენდენციასთან.

დღეს მსოფლიოში მიმდინარე გლობალიზაციის პროცესი გულისხმობს ერთიანი მსოფლიო საზოგადოების ჩამოყალიბებას, რაც საზოგადოებრივი ცხოვრების ყველა სფეროს (პოლიტიკა, კულტურა, ეკონომიკა, სოციალური პირობები, ეკოლოგია) ეხება და გაერთიანების, შერწყმის სინონიმად არის ქცეული. თავის მხრივ, გლობალიზაცია რთული და წინააღმდეგობრივი, ძალზე ფართო და მრავალმხრივი პროცესია და, გამომდინარე აქედან, იგი მნიშ-

ვნელოვან გავლენას ახდენს პატარა ქვეყნებზე.

გლობალურ საერთაშორისო სისტემაში გარკვეულწილად კნინდება ცალკეული სახელმწიფოების როლი, მაგრამ, ისიც ფაქტია, რომ ამავე დროს, ფაქტობრივად, წარმოუდგენელია ყველასგან განცალკევებული, იზოლირებული ქვეყნის არსებობა დღევანდელ მსოფლიოში. განსაკუთრებით რთული პრობლემების წინაშე დგანან პატარა ქვეყნები – მათ უნდა შეძლონ საკუთარი თვითმყოფადობისა და კულტურული ტრადიციების შენარჩუნება და საერთაშორისო სისტემაში სათანადო ადგილის დამკვიდრება.

გლობალიზაციის დადებით მხარეს წარმოადგენს ის, რომ მისი სხვადასხვა ასპექტი პატარა ქვეყნებს აძლევს საშუალებას თავიანთი კულტურა და ეროვნული ტრადიციები მთელს მსოფლიოს გააცნონ, რაც მათი ეკონომიკური პროდუქტიულობის ზრდის ხელშემწყობის პირობა შეიძლება აღმოჩნდეს.

გლობალიზაცია თანამედროვე ტერმინია და იგი საზოგადოებასა და მსოფლიო ეკონომიკაში საერთაშორისო ვაჭრობისა და კულტურული ურთიერთობების ზრდით გამოწვეულ ცვლილებებს, ასევე, ბარიერთა რღვევისა და ქვეყანათა ურთიერთდამოკიდებულების ზრდის შედეგად, ვაჭრობისა და ინვესტიციების ზრდას ასახავს.

პროფ. ზურაბ დავითაშვილის აზრით, ტერმინი „გლობალიზაცია“ XX ს-ის 80-იან წლებამდე საერთოდ არ არსებობდა და ამ ტერმინის გამოჩენა დაკავშირებულია ამერიკელი სოციოლოგის რ. რობერტსონის სახელთან, რომელმაც ის 1983 წელს სტატიაში გამოიყენა.

იგივე ტერმინი პროფ. ოთარ ნადარაიას მოსაზრებით, ტექნიკური მეცნიერებიდან არის „ნასესხები“. მისი თქმით, ინფორმატიკის ენაზე გლობალიზაცია ისეთი პროგრამული ბირთვის შემუშავების პროცესს ნიშნავს, რომელიც არ არის დამოკიდებული მომხმარებელი ქვეყნის ენასა და სტანდარტებზე. ო. ნადარაია გამოთქვამს აზრს, რომ თანამედროვე, მრავალმხრივი აღქმით, გლობალიზაციას – „საქონლის, მომსახურების, კაპიტალის, თანამედროვე ტექნოლოგიების, ადამიანთა, მათი კვალიფიკაციისა და სულიერი ფასეულობების ტრანსსასაზღვრო გადაადგილება და ახალ, ინტერნაციონალურ, გლობალურ-რეგიონულ, ტერიტორიულ თუ ვიზუალურ სივრცეებში კოორდინაცია შეგვიძლია ვუნოდოთ“.

ტერმინი გლობალიზაცია ინგლისურ სიტყვა „გლობე“-ს უკავშირდება, რაც დედამიწას, გლობუსს ნიშნავს, ხოლო გლობალ — გლობალურს, საყოველთაოს, მთლიანს, საერთოს ნიშნავს, გამომდინარე აქედან, ცნება „გასაყოველთაოებას“ ნიშნავს. ის-

მის კითხვა: რას ნიშნავს „გასაყოველთაოება“ და რის „გასაყოველთაოებაზეა“ საუბარი? ამ ცნებას თავდაპირველად მხოლოდ ეკონომიკური დატვირთვა ჰქონდა, მაგრამ დღეს მან უკვე, ფაქტობრივად, ცხოვრების ყველა სფერო მოიცვა. ყველა სფეროში ძირითადად იგულისხმება ეკონომიკური, პოლიტიკური და კულტურულ-რელიგიური დონეები.

უფრო ზოგადად, გლობალიზაცია არის პროცესი, რომელიც მსოფლიოს დავიწროებას ახდენს. ეს არის ერთიანი „მსოფლიო საზოგადოება“, რომელშიც გერმანელი ფილოსოფოსი ულრიხ ბეკი სიტყვა „მსოფლიოს“ განსხვავებულობის, მრავალფეროვნების, ხოლო „საზოგადოებას“ არაინტეგრირებულობის მნიშვნელობით განმარტავს.

აქედან გამომდინარე, გამოდის, რომ მსოფლიო საზოგადოება არის ერთიანობის გარეშე არსებული მრავალფეროვნება. უ. ბეკი გლობალიზმში გულისხმობს მოვლენას, როცა მსოფლიო ბაზარი ზღუდავს ან საერთოდ ცვლის პოლიტიკურ ქმედებას. მისი აზრით, გლობალიზაციის პოლიტიკური და ეკონომიკური ასპექტები მსოფლიო ბაზარს არის დაქვემდებარებული და ეს პროცესი ისეთ რთულ ორგანოს, როგორიც სახელმწიფოა, მართავს ისე, როგორც საწარმოს. უ. ბეკი მიიჩნევს, რომ გლობალიზაცია არის პროცესი, ან პროცესები, როცა ეროვნული სახელმწიფოები და მათი სუვერენიტეტი ტრანსნაციონალური აქტორებით იფარება.

საინტერესოა, რომ უ. ბეკი განასხვავებს გლობალიზმის, გლობალურობისა და გლობალიზაციის გაგებას. აღნიშნული განსხვავების მიზანია დაამსხვრიოს პოლიტიკურისა და საზოგადოებრივის ტერიტორიული ორთოდოქსულობა, რომელიც პირველი მოდერნის პროექტში ჩამოყალიბდა, დაუკავშირდა ეროვნულ სახელმწიფოს და კატეგორიალურ-ინსტიტუციური აბსოლუტის სტატუსი მიიღო. გლობალიზაცია – ესაა მსოფლიო საზოგადოება მსოფლიო სახელმწიფოსა და მსოფლიო მთავრობის გარეშე და მასში არ იგულისხმება მსოფლიო სახელმწიფოს არსებობა; აქ საუბარია გლობალურად დეზორგანიზებული კაპიტალიზმის გაფართოებაზე, გამომდინარე იქიდან, რომ არ არსებობს ჰეგემონი ხელისუფლება და ინტერნაციონალური რეჟიმი არც ეკონომიკური და არც პოლიტიკური თვალსაზრისით.

შეიძლება ითქვას, რომ გლობალიზაცია თავადაც წარმოადგენს მსოფლიო წესრიგს, რადგან უახლოეს მომავალში საზოგადოებებს სწორედ მისგან მომდინარე გამოწვევებზე მოუწევს პასუხის გაცემა.

გლობალიზაციის შესახებ სამეცნიერო წრეებში შექმნილი თეორიები ისეთივე სწრაფი ტემპით ვითარდება, როგორც თავად გლობალიზაციის პროცესი, რომელიც დამყარებულია ადამიანთა, უფრო სწორად, სხვადასხვა საზოგადოებათა ურთიერთობაზე, ე.ი. როცა საუბარია გლობალიზაციაზე, მასში იგულისხმება ამ თუ იმ საზოგადოების ღირებულებათა გასაყოველთაოება, საზოგადოებამ კი, თავის მხრივ, თავისი ღირებულებები საყოველთაოდ რომ აქციოს, იგი სხვა საზოგადოებებს უნდა გააცნოს

და გაუთავისოს. ამისათვის კი საჭიროა კონტაქტები. აქედან გამომდინარე, მივდივართ დასკვნამდე, რომ გლობალიზაციის უპირველეს და აუცილებელ პირობას წარმოადგენს სხვადასხვა საზოგადოების და სხვადასხვა კულტურული ერთობების ურთიერთობა.

ექსპერტთა ნაწილის აზრით, გლობალიზაცია არის პროცესი, რომელიც განპირობებულია საბაზრო და არა სახელმწიფოებრივი ძალებით. იმისათვის, რომ ქვეყნებმა მოიზიდონ კაპიტალი საკუთარი კეთილდღეობისათვის, ასევე ისარგებლონ საკუთარ ეკონომიკაზე თანამედროვე და მომავლის ტექნოლოგიების გავლენით, მათ უნდა იზრუნონ:

№ დაბალანსებულ ბიუჯეტზე;

№ ეკონომიკის პრივატიზაციაზე;

№ ინვესტიციებისა და საბაზრო ნაკადების ლიბერალიზაციაზე;

№ ვალუტის სტაბილურობაზე.

ამრიგად, გლობალიზაცია ნიშნავს ფასების, პროდუქტების, ჯანდაცვის დონისა და ხარისხის, შემოსავლების დონის, პროცენტისა და საბანკო განაკვეთების და ა.შ. მსოფლიო დონეზე თანდათან გათანაბრებას.

1870 წლისათვის ბრიტანეთის ეკონომიკური უპირატესობა კითხვის ნიშნის ქვეშ დადგა გერმანიისა და აშშ-ს ინდუსტრიალიზაციის მზარდი ტემპების გამო. არსებობს მოსაზრება, რომ 1870 წლიდან პირველ მსოფლიო ომამდე საქონლისა და კაპიტალის მიმოქცევამ მანამდე არნახულ მასშტაბებს მიაღწია. იგივე განმეორდა, მოგვიანებით, XX საუკუნის 80-იან წლებშიც. ეკონომიკური ასპექტებით იმდროინდელი მსოფლიო, ერთი შეხედვით, ძალიან ჰგავდა თანამედროვე ტენდენციებით გაჯერებულ რეალობას.

კითხვაზე: რას წარმოადგენს თანამედროვე გლობალიზაცია? სამეცნიერო და პოლიტიკურ წრეებში საერთო აზრი და ერთი პასუხი არ არსებობს, არსებობს უამრავი განმარტება, რომელთაგან, საერთო ჯამში ასეთი აზრის გამოტანა შეიძლება: გლობალიზაცია ცვლის არა მარტო მსოფლიოს ეკონომიკურ პროცესებს, არამედ მის სტრუქტურასაც. დღეს ძალას იკრებს კაცობრიობაზე არნახული გავლენის მქონე პროცესი, რომელიც ტრანსკონტინენტური და რეგიონთაშორისი ნაკადების გენერირებას ახდენს, რის შედეგადაც იქმნება გლობალური მასშტაბის ურთიერთ-დამოკიდებულება. რამდენად კარგია ამგვარი უნიფიკაცია და რამდენად შეესაბამება იგი ადამიანური ყოფიერების ფუნდამენტურ ტენდენციებს – სულ სხვა საკითხია.

შეუძლებელია ვისაუბროთ გლობალიზაციის შესახებ და არ აღვნიშნოთ ის მოვლენები, რომლებიც შენ გარშემო ყოველდღიურად მიმდინარეობს. ადამიანებს ხშირად არასწორად ესმით თანამედროვე გლობალიზაციის არსი, რასაც შემდგომ მოსდევს შეხედულებების დაპირისპირება და, ფაქტობრივად, ჯანსაღი დისკუსიის ჩიხში შეყვანა.

დღეს ბევრ ქვეყანაში აქტუალურია ანტიგლობალიზმის იდეა. ვესტფალიის ზავის მიერ დამკე-

იდრებული ერი-სახელმწიფოების სისტემის ვალიდურობის პრობლემა დღითიდღე უფრო ნათელი ხდება. საკითხი ძალაუფლებურად მოითხოვს ინტერდისციპლინარულ მიდგომას, აღსანიშნავია, რომ ანტიგლობალისტური განწყობა, ძირითადად არადასავლური ქვეყნების მოსახლეობაში იგრძნობა, სადაც გლობალიზაცია ვესტერნიზაციად ანუ დასავლეთის გავლენის გაძლიერებად არის აღქმული.

ანტიგლობალისტების აზრით, ტრანსნაციონალური კორპორაციები, რომლებიც რეალურად დასავლური კომპანიებია, უმოწყალოდ ძარცვავენ ქვეყანას, აჩანაგებენ მის რესურსებს, ანგრევენ ნაციონალურ ეკონომიკას და, ფაქტიურად, მონებად აქცევენ ადგილობრივ მოსახლეობას. განსაკუთრებით მტკივნეულად აღიქმება დასავლური მასობრივი კულტურის მოძალება, რომელიც ანგრევს ეროვნულ კულტურას, ტრადიციებსა და მენტალიტეტს, რითაც კითხვის ნიშნის ქვეშ აყენებს ეროვნულ იდენტურობას. სწორედ ამ შიშის მიზეზია ნაციონალიზმის აღორძინება მთელ რიგ ქვეყნებში, ხოლო ისლამურ სამყაროში ნოყიერი ნიადაგი შეექმნა ისლამური ფუნდამენტალიზმის გავრცელებას.

XXI საუკუნის გამოწვევებზე ადეკვატური პასუხის გაცემა შეუძლებელია მოვლენათა სწორი გააზრების გარეშე. სწორედ ამიტომ, ეკონომიკა, სოციოლოგია, კომუნიკაციის თეორია, მულტიკულტურალიზმი თუ პოსტმოდერნული ფილოსოფია წარმოადგენს კვლევის იარაღებს, რომელთა გამოყენებითაც შესაძლებელია გლობალიზაციის ზოგადი არსის გამოკვეთა.

დღეს დიდი განხილვის თემას წარმოადგენს არა მარტო მთლიანად გლობალიზაცია, არამედ ეკონომიკური, პოლიტიკური, სოციალური და კულტურული გლობალიზაციები ცალ-ცალკე. თითოეული მათგანი ერთი მოვლენის განსხვავებულ განშტოებას წარმოადგენს, მაგრამ ძირი მათ საერთო აქვთ. ამ მხრივ, საინტერესოა ყურადღება გავამახვილოთ გლობალიზაციის კულტურის ასპექტებზე.

გლობალიზაციის რთული პროცესის შესწავლისას აუცილებელია აღინიშნოს, რომ მიუხედავად იმისა, რომ ზოგიერთი მკვლევარი (მაგალითად, პ. ჰირსტი და გ. ტომპსონი) სკეპტიკურად უდგება ამ ცნებას და უარყოფს მის ობიექტურობას, მეცნიერთა უმეტესობა ცდილობს გლობალიზაციის პროცესის სამეცნიერო წარმოდგენების სისტემური და თეორიული დასაბუთების შემუშავებას.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. შენგელია თ. მულტიკულტურიზმი, როგორც სოციალურ-ეკონომიკური მოვლენა და ბიზნესის განმსაზღვრელი დეტერმინანტი, თბ., გამომცემლობა „უნივერსალი“ 2015. გვ. 14
2. გირტ ჰოფსტედე; გერტ იან ჰოფსტედე, კულტურები და ორგანიზაციები. გონების პროგრამული უზრუნველყოფა. თბ., 2011, გვ. 40.
3. „საერთაშორისო ბიზნესის სოციოკულტურული გარემო“, საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციის მოხსენებათა კრებული, თსუ, გრ. რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტი, კავკასიის შვეიცარიული აკადემიური ქსელი, თბ., 2011.